

Finskt, svenskt, ryskt

Högstadielärarna i östra Finland vill läsa ryska i stället för svenska. Det berättar medierna, kommunala tjänstemän och diverse bloggar. Argumenten för detta är lättfattliga och i många avseenden övertygande. Hur ofta behöver människorna svenska i nordkarelska Ilomants? Tänk om de i stället fick lära sig ryska som hörs och talas allt oftare både längs östgränsen och i våra större tätorter.

Argumenten emot en sådan valbarhet är lika uppenbara. Om svenskan görs valbar blir det inte mycket kvar av landets officiella tvåspråkighet, vilket i förlängningen inte enbart drabbar landets svenskspråkiga utan även Finlands nordiska relationer.

Mitt förslag, som jag inte drömmer om att skulle beaktas men ändå lägger fram av pur välvilja och naiv patriotism, är därför följande: Gör svenska och ryska sinsemellan valbara i högstadiet. Och driv samtidigt igenom att det då valda språket är obligatoriskt för eleven i studentexamen. Detta skulle inte enbart öka kravnivån och motivationen i gymnasiet språkstudier, på ett uppfriskande sätt skulle det också relativisera och kanske rentav göra slut på hela frågan om ”tvångssvenskan”.

Det är ingen slump att språkfrågan väcker mycket känslor just i Finland. Vår nation uppstod för precis 200 år sedan i skarven mellan Sverige och Ryssland. Och även sedan dess har dessa två länder varit livsviktiga för vår kultur, ekonomi och politiska utveckling. Därför är det alldeles rätt och rimligt att svenska och snart kanske valbart ryska är ett obligatoriskt skolämne för hela årsklassen. Så är läget inte i våra grannländer, som aldrig har haft sina närmaste grannländers språk på läsoordningen.

I Finlands fall handlar språkfrågan också om vår nationella identitet, ja, om vår nationella fortlevnad. Omfattande reformer i språkstudierna och i språkbruket i allmänhet har i Finland alltid på ett eller annat sätt varit reaktioner på förändringar och förskjutningar i våra politiska och ekonomiska relationer till omvärlden.

Så är det också nu. Och så var det åren 1821–1822 när språkfrågan debatterades offentligt i Finland för första gången. Den gången handlade det om att man protesterade mot att ryskan skulle bli obligatorisk för alla studenter vid Åbo akademi och ingå deras magisterexamen.

Den som protesterade mest synligt mot detta var Åbodocenten Adolf Ivar Arwidsson, som i stället för studier i ryska förespråkade en satsning på finska, som fram till dess inte alls varit ett obligatoriskt studieämne vid akademien. Men sättet på vilket han gjorde detta var så revolutionerande att han snart gick miste om sin docentur och såg sig tvungen att emigrera till Sverige.

Arwidssons stora vision skulle sedermera till stor del förverkligas, i synnerhet hans tanke om att finskan skulle bli Finlands statsbärande språk. Men nu är vi i en helt annan situation än då konstruktionen av nationen och staten knappt hade börjat. Vilket gör att det borde finnas plats och välvilja för både svenskan och ryskan i vårt land.